До спеціалізованої вченої ради К.27.855.03 у Національному університеті державної податкової служби України, Київська область, м. Ірпінь, вул. Університетська, 31

ВІДГУК

офіційного опонента доктора юридичних наук, професора Чернявського Сергія Сергійовича на дисертацію Москалюк Юлії Дмитрівни на тему: «Домашній арешт і тримання під вартою в системі заходів забезпечення кримінального провадження в Україні», подану на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність

Актуальність теми дисертаційного дослідження Ю.Д. Москалюк обумовлена питаннями кримінально-процесуальної діяльності, яка стосується заходів забезпечення кримінального провадження.

Визначення завдань кримінального процесу – питання стратегічне не лише для даної сфери державної діяльності, але й для загальної політики держави у галузі кримінальної юстиції та прав людини. Пояснюється це тим, що саме у кримінальному процесі існує можливість на законних підставах обмеження конституційних прав громадян на особисту недоторканність, недоторканність житла, таємницю листування, телефонних розмов, телеграфної та іншої кореспонденції тощо з метою забезпечення нормального руху кримінальних проваджень, виконання завдань кримінального процесу тощо.

У зв'язку з цим важливого значення набувають запобіжні заходи, які є вагомим елементом заходів забезпечення кримінального провадження.

Після прийняття нового КПК України спостерігається тенденція зменшення обрання такого запобіжного заходу як тримання під вартою. Якщо упродовж 2011–2012 років кількісний показник застосування правоохоронними органами запобіжного заходу – тримання під вартою складав 68,8 тис., то упродовж 2013–2014 років направлено до суду лише 35,5 тис. подань про взяття під варту. Водночас активно застосовується судовими та правоохоронними органами новий запобіжний захід – домашній арешт.

Тож з прийняттям нового КПК України питання застосування запобіжних заходів, зокрема домашнього арешту і тримання під вартою, набуло нового принципово важливого значення й вимагає нових досліджень на монографічному рівні, що свідчить про актуальність обраної теми дисертації.

Науковим підґрунтям дослідження стали праці вітчизняних і зарубіжних учених, зокрема: Ю. П. Аленіна, Ю. М. Грошевого, В. С. Зеленецького, О. Ф. Кистяківського, О. П. Кучинської, Л. М. Лобойка, П. І. Люблінського, В. Т. Маляренка, О. Р. Михайленка, А. В. Молдована, О. Б. Муравіна,

В. В. Назарова, О. Є. Омельченка, С. В. Пастушенка, В. О. Попелюшка, І. Л. Петрухіна, П. П. Пилипчука, В. В. Рожнової, Т. В. Садової, С. М. Смокова, Л. Д. Удалової, І. Я. Фойницького, П. В. Цимбала, В. І. Чорнобука, О. Г. Шило та ін. Окремі аспекти застосування запобіжних заходів у своїх наукових працях досліджували: О. В. Баулін, В. П. Бахін, В. К. Весельський, Л. А. Гарбовський, Т. Г. Ільєва О. А. Калганова, Н. А. Краснікова, О. І. Мотлях, В. В. Рожнова, Д. О. Савицький та інші.

Адже узагальнення практики та аналіз стану наукових досліджень свідчать, що потреба розроблення правових та організаційних засад застосування домашнього арешту і тримання під вартою в системі заходів забезпечення кримінального провадження в Україні є замовленням практики. Виходячи з вищевикладеного, обрана тема дисертаційного дослідження *Москалюк Юлії Дмитрівни «Домашній арешт і тримання під вартою в системі заходів забезпечення кримінального провадження в Україні»* є своєчасною та важливою для вдосконалення діяльності органів досудового розслідування та суду, актуальною у теоретичному та практичному плані.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, та їх достовірність. Сформульовані у дисертації положення, висновки та рекомендації характеризуються ознаками новизни та є вагомим внеском у теорію та практику кримінальної процесуальної діяльності органів досудового розслідування та суду. Автор роботи вдало визначив об'єкт дослідження. Визначена автором мета роботи, поставлені задачі дозволили зосередити увагу на ключових проблемних аспектах обраної теми дисертації, зокрема щодо комплексного аналізу домашнього арешту і тримання під вартою як заходів забезпечення кримінального провадження в Україні з розробленням науково обґрунтованих пропозицій щодо вдосконалення правової регламентації та практики їх застосування.

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій підтверджується вибором методологічної бази проведеного дослідження. Зокрема, автором були використані у комплексі загальнонаукові та спеціальні методи наукового пізнання, зокрема метод історичного аналізу, системно-структурний, порівняльно-правовий, формально-логічний, низка статистичних і соціологічних методів. Усі вони були застосовані у взаємозв'язку, що в кінцевому підсумку сприяло забезпеченню всебічності, повноти й об'єктивності наукових пошуків, а також коректності, обґрунтованості й узгодженості сформульованих висновків.

Висновки і рекомендації дисертанта ґрунтуються на ретельному аналізі джерел з питань кримінального процесу, а також результатів анкетування 335 працівників судових та правоохоронних органів, (65 суддів та слідчих суддів, 82 прокурорів та слідчих, 160 працівників ОВС та 28 працівників органів безпеки м. Києва, Київської, Житомирської, Вінницької та Сумської областей); узагальнених даних вивчених 128 кримінальних проваджень, що перебували в органах досудового розслідування зазначених областей; офіційних даних судової статистики Верховного Суду України та Вищого

спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ за 2009–2015 рр., а також статистичної інформації Генеральної прокуратури України за 2011–2015 рр.

Використані автором методи та обсяг дослідженого фактичного базису дають змогу зробити висновок про репрезентативність зібраної інформації, достовірність наукових висновків та обґрунтованість запропонованих рекомендацій.

Автором опрацьовано значний не лише за кількістю, але і палітрою наукових поглядів, масив літературних джерел за темою дисертаційного дослідження, що свідчить про належний рівень обізнаності дисертанта у питаннях, які ним досліджуються, та відповідний рівень достовірності зроблених висновків.

Обґрунтованість власних наукових результатів підтверджується й тим, що автор робить висновки на підставі аналізу й зіставлення поглядів і концепцій різних науковців, вдало ілюструє їх результатами аналізу матеріалів кримінальних справ (проваджень), даними соціологічних опитувань.

Таким чином, сформульовані у дисертації наукові положення, висновки та пропозиції мають високий рівень обґрунтованості, що забезпечує їх достовірність.

Новизна наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Робота є першим в Україні комплексним, науковим, монографічним дослідженням теоретичних і практичних проблем застосування домашнього арешту і тримання під вартою як заходів забезпечення кримінального провадження в Україні.

Вперше запропоновано та обґрунтовано авторське визначення поняття «домашній арешт». Здійснено порівняльну характеристику видів та особливостей застосування запобіжних заходів в окремих країнах англо-американської та романо-германської правових систем, на основі чого обґрунтовано необхідність доповнення КПК України новою статтею 183–1 «Право на піклування та нагляд за майном особи, щодо якої застосовано запобіжний захід у вигляді тримання під вартою».

Удосконалено перелік обмежень, що можуть застосовуватись до осіб, які перебувають під домашнім арештом та запропоновано доповнити частину 1 статті 181 КПК України «Домашній арешт» пунктом 2, а також обґрунтовано доцільність їх застосування. Запропоновано перелік вимог, щодо змісту ухвали про обрання запобіжного заходу, у зв'язку з чим запропоновано доповнити частину 3 статті 181 КПК України «Домашній арешт» окремим пунктом. Більш ґрунтовно визначено загальні підстави обрання і застосування домашнього арешту та тримання під вартою як заходів забезпечення кримінального провадження, які повинні базуватися на положеннях Конституції та законів України, а також міжнародних нормативно-правових актах. Дістало подальшого розвитку наукова періодизація становлення та розвитку інституту запобіжних заходів в Україні, а також аргументація стосовно усунення недоліків і помилок, що допускаються органами досудового розслідування та судом при застосуванні запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою.

У розділі 1 *«Запобіжні заходи в кримінальному провадженні України»* автор розглядає ґенезу запобіжних заходів у кримінальному провадженні України, поняття та підстави обрання запобіжних заходів, класифікує запобіжні заходи та їх місце в системі заходів забезпечення кримінального провадження.

Встановлено, що найпоширенішим запобіжним заходом в общинний період була порука родом обвинуваченого. Для княжого періоду була характерна порука та позбавлення волі у справах, де присутній особистий інтерес князя. У радянський період було прийнято два Кримінально-процесуальні кодекси. Кримінально-процесуальний кодекс УСРР 1922 року закріплював такі запобіжні заходи як: підписка про невиїзд; особиста і майнова порука; застава; домашній арешт; взяття під варту. Кримінально-процесуальним кодексом Української РСР 1927 року розширено перелік запобіжних заходів. Констатовано, що відповідно до КПК України 1960 року систему запобіжних заходів складали: підписка про невиїзд; особиста порука; порука громадської організації або трудового колективу; застава; взяття під варту; нагляд командування військової частини.

Зроблено висновок, що КПК України 2012 року суттєво змінив систему запобіжних заходів та правове регулювання порядку і підстав їх застосування під час досудового розслідування та в судовому провадженні. Зазначено, що новим запобіжним заходом для кримінального процесуального законодавства України є домашній арешт. Підтримано точку зору деяких учених, що запобіжні заходи є різновидом заходів забезпечення кримінального провадження попереджувального характеру, які застосовуються за наявності підстав і в порядку, встановленому законом, уповноваженими на те органами та посадовими особами відносно підозрюваного, обвинуваченого з метою запобігти спробам ухилитися від досудового розслідування і суду, перешкодити встановленню істини, продовжити злочинну діяльність, а також для забезпечення виконання процесуальних рішень. Охарактеризовано підстави для застосування запобіжних заходів. Виокремлено умови та підстави їх застосування. Розглянуто класифікацію запобіжних заходів за різними критеріями.

У розділі 2 *«Процесуальні особливості застосування запобіжного заходу у вигляді домашнього арешту в кримінальному провадженні України»* проаналізовано особливості кримінальної процесуальної регламентації застосування запобіжного заходу у вигляді домашнього арешту в кримінальному процесуальному законодавстві держав-учасниць СНД, зокрема Російської Федерації, Республіки Казахстан, Республіки Таджикистан, Республіки Молдова, Азербайджанської Республіки, Республіки Білорусь.

Наголошується, що підставами для обрання запобіжного заходу у вигляді домашнього арешту є сукупність фактичних даних, які містяться в матеріалах кримінального провадження, що мають доказове значення, наявність яких дозволяє вважати, що підозрюваний, обвинувачений може переховуватися від органу досудового розслідування, суду, продовжити займатися злочинною діяльністю, може загрожувати свідку або іншим учасникам провадження, знищити докази або іншим шляхом перешкодити здійсненню правосуддя.

Запропоновано внести зміни до КПК України, доповнивши частину 1 статті 181 «Домашній арешт» положеннями щодо переліку обмежень, які можуть застосовуватись до осіб, які перебувають під домашнім арештом, а також частину 3 статті 181 «Домашній арешт» положеннями щодо змісту ухвали про застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою.

Зазначено, що за виконанням відповідного запобіжного заходу здійснюють контроль працівники органів внутрішніх справ, судовий контроль – слідчий суддя або суд, нагляд – прокурор, що здійснює процесуальне керівництво досудовим розслідуванням. При винесенні рішення про застосування запобіжного заходу у вигляді домашнього арешту слідчий, прокурор, слідчий суддя та суд співпрацюють між собою, що сприяє швидкому, повному та неупередженому розслідуванню та судовому розгляду матеріалів кримінального провадження.

Акцентовано увагу, що відповідно до діючого законодавства, способом контролю за виконанням покладених зобов'язань на підозрюваного, обвинуваченого є електронні засоби контролю (ЕЗК), використання яких полягає у закріпленні на тілі підозрюваного, обвинуваченого пристрою, який дає змогу відслідковувати та фіксувати його місцезнаходження. Такий пристрій має бути захищений від самостійного знімання, пошкодження або іншого втручання в його роботу з метою ухилення від контролю і негайно сигналізувати про спробу втручання в його роботу. При цьому ЕЗК не повинен завдавати значних незручностей, а тим більше становити небезпеку для життя і здоров'я особи.

Обґрунтовано, що як запобіжний захід домашній арешт надає можливість скоротити кількість осіб, що знаходяться в слідчих ізоляторах, зменшити витрати державного бюджету на їх утримання, на оплату праці персоналу, на утримання будівель і споруд. В свою чергу це надасть можливість закупити електронні браслети та інші необхідні прилади для контролю за підозрюваними, обвинуваченими, що перебуває під домашнім арештом.

Цілком слушно розглядаються переваги використання запобіжного заходу у вигляді домашнього арешту із можливим використанням вітчизняного та зарубіжного досвіду. Визначено напрями удосконалення забезпечення запобіжного заходу у вигляді домашнього арешту, серед яких є такі: встановлення чіткої системи прав та обов'язків працівників судових та правоохоронних органів щодо втручання у життя людей, які спільно проживають з особою, щодо якої застосовано запобіжний захід у вигляді домашнього арешту; удосконалення питання щодо систематичності перевірок та системи дій, що вчиняються уповноваженими органами під час контролю за особою; встановлення порядку звітування особи, щодо якої застосовано домашній арешт, зокрема, телефонування, відповідь на домашні телефонні дзвінки, прибуття за викликом до уповноваженого органу тощо.

Зазначено, що введення в КПК України домашнього арешту розглядається як альтернатива триманню особи під вартою – це не тільки прояв гуманності з боку держави по відношенню до осіб, що підозрюються (обвинувачуються) у вчиненні кримінального правопорушення, але

й підвищення вимог до якості роботи працівників прокуратури, слідчих, суду, оскільки виникає об'єктивна необхідність більш мотивованого обґрунтування наявності ризиків, що є підставою для застосування запобіжного заходу у вигляді взяття під варту замість домашнього арешту.

Для здійснення порівняльної характеристики та визначення можливості впровадження іноземного досвіду в вітчизняне кримінальне процесуальне законодавство розглянуто аспекти застосування домашнього арешту як запобіжного заходу в кримінальному провадженні деяких країн англо-американської та романо-германської правових систем.

У розділі 3 *«Застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою в кримінальному провадженні України»* зазначається, що обрання запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою, залежить від виду та розміру покарання за вчинений злочин і застосовується з метою запобігання та уникнення серйозних і непереборних ускладнень, які можуть негативно позначитися на правоохоронних інтересах, а також для своєчасного впливу на поведінку ненадійного або недобросовісного суб'єкта кримінального провадження. Звернено увагу, що працівникам судових та правоохоронних органів необхідно дотримуватися таких засад: законності, тобто максимально забезпечити охорону прав і свобод людини, громадянина та суспільства від злочинних посягань (ст. 1 КК України) засобами, визначеними лише кримінальним процесуальним законодавством; індивідуалізації, що зумовлює визначення та застосування заходів і засобів охорони особи та суспільства від злочинних посягань із урахуванням особистісних та інших індивідуальних якостей та рис особи, яка підозрюється (обвинувачується) у вчиненні цих посягань та притягується за це до кримінальної відповідальності; індивідуальної правової доцільності та гуманізації кримінального процесу, що полягає у розширенні переліку обставин, що виключають злочинність діяння; зменшення строку застосування запобіжних заходів для неповнолітніх; значне посилення кримінального правового статусу потерпілого від злочину тощо.

Запропоновано внести зміни до КПК України щодо майна особи, до якої застосовується запобіжний захід у вигляді тримання під вартою, доповнивши КПК України статтею 183-1 «Право на піклування та нагляд за майном особи, щодо якої застосовано запобіжний захід у вигляді тримання під вартою».

Проаналізовано наукові, нормативно-правові джерела та судову практику щодо порядку прийняття рішення про застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою.

Розглянуто порядок та умови застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою щодо іноземних громадян; порядок інформування установами виконання покарань та СІЗО ДКВС України, дипломатичних представництв та (або) консульських установ іноземних держав в Україні стосовно іноземців, узятих під варту, або засуджених, або до яких застосовано тимчасовий чи екстрадиційний арешт.

Також автором розглядаються особливості роботи працівників судових та правоохоронних органів з приводу застосування тримання під вартою як запобіжного заходу в кримінальному провадженні України.

Зазначено про наявність проблемних питань в частині строків тримання особи під вартою, які виникають після надходження обвинувального акту до суду.

Констатовано, що на законодавчому рівні є неврегульованим питання продовження строку тримання під вартою у період з дня надходження обвинувального акту до суду і до початку підготовчого судового засідання.

Розглянуто низку недоліків у роботі органів досудового розслідування та суду і запропоновано напрями їх подолання та попередження в майбутньому. Зазначено, що в судовій практиці часто виникають проблемні питання щодо обрання, скасування або зміни запобіжного заходу під час судового розгляду, яке може бути вирішено виключно всіма суддями, які входять до складу суду, а не лише головуючим, що може бути здійснено в процесі судового провадження судом присяжних.

Значимість результатів дисертаційного дослідження для практики досудового розслідування. Практична значимість роботи полягає у тому, що рекомендації та пропозиції, сформульовані автором можуть бути використані та використовуються у *науково-дослідній сфері* – для подальшого розроблення та вирішення питань застосування домашнього арешту та тримання під вартою в системі заходів забезпечення кримінального провадження; *законодавчій діяльності* – при внесенні змін до кримінального процесуального законодавства України; *навчальному процесі* – при розробці курсів лекцій, навчально-методичних матеріалів і проведенні занять за відповідними темами з навчальних дисциплін: «Кримінальний процес», «Криміналістика», «Теорія судових доказів», що підтверджується відповідними актами про впровадження.

Повнота викладення основних результатів дисертації в опублікованих наукових працях. Результати дослідження повною мірою відображені в наукових фахових виданнях автора, зміст і характер яких відповідають вимогам МОН України, а також виступах автора з доповідями основних положень дисертації на науково-практичних конференціях, що в цілому свідчить про достатній рівень її апробації.

Основні положення та висновки, що сформульовані в дисертації, відображено в десяти наукових працях, серед яких чотири наукові статті, опубліковані в юридичних фахових виданнях України, затверджених МОН України, одна наукова стаття – в іноземному фаховому виданні та п'ять тез доповідей на міжнародних науково-практичних конференціях.

Викладене вище може бути підставою для загальної позитивної оцінки дисертації *Москалюк Юлії Дмитрівни* на тему: *«Домашній арешт і тримання під вартою в системі заходів забезпечення кримінального провадження в Україні»* як самостійного наукового дослідження з актуальної й важливої для науки та практики проблеми.

Вивчаючи роботу, хотілося б звернути увагу дисертанта на окремі дискусійні питання, які потребують уточнення або додаткової аргументації під час прилюдного захисту, а також висловити побажання рекомендаційного характеру:

1. На стор. 14–32 дисертації автор розглядає питання становлення та розвитку інституту запобіжних заходів у кримінальному процесі України. Проте, на наш погляд, у підрозділі 1.1 було би доцільним охарактеризувати радянський період (стор. 27–31) також з огляду на репресивність механізму правоохоронних і судових органів, особливості впливу на них однопартійної системи СРСР та підвищення криміногенної ситуації в державі (кінець 80-х – 90-ті роки) тощо. Цікавою вважається й позиція автора стосовно впливу зазначених чинників на формування кримінально-правової системи незалежної України як правонаступниці правової системи колишнього СРСР, характеристики позитивних і негативних тенденцій, які вплинули на прийняття системи заходів забезпечення кримінального провадження в новому КПК України.

2. На стор. 78 дисертації автор цілком слушно зазначає, що питання контролю і нагляду за законністю та обґрунтованістю застосування запобіжних заходів є одним із найважливіших питань кримінального провадження України. Адже такі заходи обмежують права і свободи людини та громадянина, передбачені Конституцією та іншими нормативно-правовими актами. Зокрема домашній арешт полягає в забороні підозрюваному, обвинуваченому залишати житло цілодобово або у певний період доби.

Проте доцільно визнати й те, що в сучасних умовах в Україні законодавчо невизначеними залишаються повноваження працівників органів внутрішніх справ щодо контролю за поведінкою підозрюваного, обвинуваченого, який перебуває під домашнім арештом, з'являтися в житло цієї особи, вимагати надати усні чи письмові пояснення з питань, пов'язаних із виконанням покладених на неї зобов'язань, використовувати електронні засоби контролю тощо. Як наслідок, непоодинокими є випадки, коли такі особи зникають та переховуються від органів досудового розслідування та суду. Отже, наукову цінність роботи якісно збагатили би систематизовані пропозиції дисертанта з питань підвищення ефективності процесуального контролю і нагляду щодо виконання підозрюваними чи обвинуваченими покладених на них зобов'язань.

3. Окремого вирішення потребують правові та організаційні питання застосування домашнього арешту у поєднанні з іншими зобов'язаннями, наприклад пройти курс лікування від наркотичної чи алкогольної залежності, докласти зусиль до пошуку роботи або до навчання, здати на зберігання до відповідних органів державної влади свій паспорт для виїзду за кордон, інші документи, що дають право на виїзд та в'їзд в Україну тощо. З огляду на задачі дослідження, такі питання потребували б більш детального розгляду у дисертації.

4. Відповідно до ч. 1 ст. 183 КПК України, тримання під вартою є винятковим запобіжним заходом, який застосовується виключно у разі, якщо прокурор доведе, що жоден із більш м'яких запобіжних заходів не може бути застосований. На стор. 109 роботи дисертант приєднується до думки авторів, що тримання під вартою максимально обмежує права та свободи особи і надмірне захоплення ним виявляється насамперед у непотрібному, невиправданому обмеженні свободи обвинувачених (підозрюваних) осіб.

А отже, хибне застосування практичними працівниками правоохоронних органів чинного законодавства України в цій галузі може призвести не лише до обмеження, а й порушення конституційних прав особи, оскільки особа може перебувати під вартою незаконно.

Водночас у дисертації, використовуючи конкретні емпіричні дані, належало виокремити типові ситуації застосування тримання під вартою як запобіжного заходу, роблячи наголос не лише на дотриманні конституційних прав і свобод особи, але й необхідності правового забезпечення та розширення арсеналу процесуальних рішень сторони обвинувачення з огляду на задачі подолання в Україні корупційних явищ та запобігання тяжким злочинам.

5. У роботі автор використав достатню кількість емпіричних даних (стор. 10 дисертації, 4 автореферату). У додатку А (стор. 187–191 дисертації) наведені результати статистичної обробки анкет опитування працівників правоохоронних та судових органів. На наш погляд, було б доречним диференційовано висвітлити результати опитування категорій працівників правоохоронних органів та суду з питань домашнього арешту та тримання під вартою, що характеризувало би особливості гостроти та оцінки розглядуваних проблем в окремих правоохоронних органах та судовому відомстві, а отже отримання оптимальних шляхів їх розв'язання.

Крім того, у дисертації не зашкодило би окремими додатками навести узагальнені результати вивчення кримінальних проваджень, а також офіційні дані судової статистики, що лише покращило би наочність емпіричної основи дослідження та здобутків дисертанта.

6. У Висновках (сторінки 160–165) дисертантом викладено здобуті найбільш важливі наукові та практичні результати, які сприяли розв'язанню наукової проблеми (завдання). Проте, на думку опонента, висновки належало сформулювати більш лаконічно. Наприклад, докладне наведення текстової редакції законодавчих ініціатив (стор. 163) вважається зайвим.

Утім, наведені зауваження стосуються окремих положень дисертації, відображають особисту позицію опонента та не впливають на загалом позитивну оцінку роботи.

Оцінка змісту дисертації, її завершеність в цілому, оформлення. Виходячи з викладеного вище, можна стверджувати, що дисертація *Москалюк Юлії Дмитрівни* на тему: *«Домашній арешт і тримання під вартою в системі заходів забезпечення кримінального провадження в Україні»* містить нові науково обґрунтовані результати, що в сукупності розв'язують важливе наукове завдання в галузі кримінального процесу.

Зміст дисертації цілком відповідає заявленій дисертантом науковій спеціальності, робота пройшла належну апробацію. Дисертація є самостійною, завершеною роботою. Дослідження виконано зрозумілою, юридично і літературно грамотною мовою.

Оформлення дисертації та автореферату в цілому відповідає встановленим МОН України вимогам.

Автореферат за своїм змістом ідентичний основним положенням дисертації та повністю відображає зміст, основні положення, висновки та пропозиції, які сформульовані у роботі.

Викладене вище дає підстави для **остаточного висновку** про те, що дисертація *Москалюк Юлії Дмитрівни* на тему: *«Домашній арешт і тримання під вартою в системі заходів забезпечення кримінального провадження в Україні»* відповідає вимогам Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567, а її автор заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність.

Офіційний опонент –
проректор Національної
академії внутрішніх справ,
доктор юридичних наук,
професор **С.С. Чернявський**